

capitalist classes of the center and the working masses (workers and peasants) in developing countries. The secondary antagonism is the one between the working and middle classes of the central formations, on one side, and the ruling classes of the periphery, on the other. Both antagonisms are bound to grow as long as the popular classes in both parts of the world remain dominated by their respective ruling classes with their common strategy of neoliberal globalization.

The destinies shaped by neoliberal globalization are diverse. Emerging countries like China (i. e. their ruling classes) are able to follow the path of general industrialization reflected in current account surpluses and independent industrial policies. Others, like the new EU member states, follow the road of classical dependence. This is characterized by lags in development of productive forces, lower social standards, and huge current account deficits, especially on the capital account. Net capital outflows bear witness to the fact that capital accumulated in those countries is extracted to finance investment of the centers. By applying Amin's theory, we can discern deeper patterns. The main social contradiction of the EU is not between Northern and Southern countries, but between the working people of the EU periphery and central capital. The latter's "headquarter" is the financial sector as "capitalist class organized collectively" (p. 63). The crisis will change the way the control of the financial sector is distributed among the ruling classes

of the "Old members." "New members" are not part of this process, since their financial sector is controlled entirely by the capital of the old member states, and their bourgeoisies are reduced to a status of comprador classes. In Slovenia, political decisions regarding the privatization of the banking sector and countries' "blue chips" taking place as we speak are thus symptomatic of a ruling elite that has abandoned all ambition of semi-autonomous development and an egalitarian social model, settling instead for a deeper, unprecedented level of peripherization.

Tanja OBLAK ČRNIČ
Fakulteta za družbene vede,
Univerza v Ljubljani

Leopoldina Fortunati (ur.),
Julian Gebhardt (ur.),
Jane Vincent (ur.),
Andraž Petrovčič (ur.)
Olga Verzhinskaya (ur.)

Interaction with Broadband Society

Peter Lang, Participation in
Broadband Society Vol. 1,
Frankfurt am Main 2010,
str. 262, 54.95 EUR
(ISBN 978-3-631-58393-7)

Julian Gebhardt (ur.),
Hajo Greif (ur.), Lilia Raycheva (ur.),
Claire Lobet-Maris (ur.),
Amparo Lasen (ur.)

Experiencing Broadband Society

Peter Lang, Participation in
Broadband Society Vol. 2,

Frankfurt am Main 2010,
str. 206, 47.95 EUR
(ISBN 978-3-631-58406-4)

Evropska raziskovalna mreža COST (okrajšava za *COoperation in the Field of Scientific and Technical Research*), ustanovljena leta 1971 na evropski ministrski konferenci, je ena najstarejših in najširših institucionaliziranih evropskih omrežij, ki povezuje raznolike znanstvene discipline z namenom utrjevanja medsebojnega sodelovanja in raziskovanja. Fakulteta za družbene vede ima z omenjeno skupnostjo nemalo izkušenj. Zdaj COST vključuje vsaj 35 evropskih držav, ki sodelujejo pri skupnih raziskovalnih projektih, katerih rezultati so običajno v javnosti predstavljeni tudi v obliki serije monografskih publikacij. Predmet tukajšnje recenzije sta tako dva zbornika ene od COST-ovih skupin, ki je med letoma 2007 in 2010 proučevala ključne družbene spremembe v družbi, vse bolj prežeti s tehnologijo. V projektih so Slovenijo predstavljali raziskovalci z dveh fakultet Univerze v Ljubljani: Fakultete za družbene vede in Ekonomske fakultete.

Avtorji so prve izsledke svojega dela začeli snovati že leta 2007 v Moskvi na mednarodni konferenci o širokopasovni družbi, ki je združevala raziskovalce s področij družboslovja, računalništva in oblikovanja, a z objavo izbranih prispevkov niso hiteli, tako kot je običajno za številne konferenčne dogodke. Namesto tega sta leta 2010 izšla dva zvezka recenzijsko predelanih poglavij, ki obravnavata

povezanosti (zvezek 1) in *izkušnje s širokopasovno družbo* (zvezek 2). V interdisciplinarnem duhu, ki je vodilno geslo omrežja COST, sta spisani tudi obe monografiji, ki na prepričljiv način, tako konceptualno kot idejno, združujeta množico raznolikih govoric o razumevanju in specifikah sodobne širokopasovne družbe s pomočjo več disciplin – od antropologije in filozofije, lingvistike in sociologije do družboslovne informatike in psihologije.

Zakaj bi bil bralec, ob zares izjemno prodornem področju, kot je zaznamovano proučevanje novih tehnologij in z njimi povezanimi družbenimi spremembami, ki dnevno postreže z novimi publikacijami, sploh pozoren na omenjena zbornika? Kaj dodajata k raziskovalnem delu takšnega, da ju velja vzeti v roke in prelistati, če ne tudi natančneje prebrati? Njuna odlika in komparativna prednost sta zagotovo v kombinaciji izbranih teoretskih perspektiv in dobrih empiričnih primerov, ki presegajo individualne, a enovite deskripcije, zamejene na nacionalne kontekste po posameznih državah. Namesto tega že večkrat preverjenega, a v osnovi dolgočasnega modela sta zbornika bolj ambiciozna in se tematik širokopasovne družbe lotevata iz različnih, a med seboj jasno povezanih zornih kotov: 1) konceptualnih pristopov k pojmu »e-akter«; 2) novih oblik subjektivitet in agensov znotraj posredovanih medosebnih komunikacijskih razmerij; 3) razumevanja sodobne širokopasovne družbe skozi perspektivo e-akterjev; 4) raziskova-

nja regulacijskih in političnih okoliščin, ki ponujajo okvire za delovanje tako na individualni kot sistemski ravni. Monografiji *(So)delovanje v širokopasovni družbi*, kot sta oba zvezka nadnaslovljena, skušata tako ponuditi odgovore na nekatera temeljna vprašanja, ki zadevajo sodobne družbene prostore in njihove akterje: Katere probleme prinaša vse bolj intenzivno rokoavanje s širokopasovno tehnologijo na ravni družbenih procesov? Katere družbene strukture so vpete v te spremembe in na kakšen način? Kako se spremembe na ravni družbenih struktur kažejo na individualni ravni rab in potrošnje novih tehnologij?

V uvodniku uredniki poudarijo, da ključna značilnost sodobnih družb ni le v tem, da so informacije postale primarna ekonomska dobrina, temveč gre za družbo, kjer je instanten dostop do širokega razpona različnih oblik informiranja in komuniciranja sestavni in vse bolj obvezen del našega vsakdanjega življenja. Zato je družba »visokopasovna« – intenzivno prepletena s tehnološkimi inovacijami, aplikacijami in pametnimi tehnologijami tako na mikro- kot na makroravneh. Delovanje v takšni družbi prevzemajo »e-akterji« – kot posamezniki, družbene skupine, institucije, oblikovalci in proizvajalci ali ustvarjalci politik –, ki skupaj s preostalimi socialno-tehničnimi sistemi vsak na svojstven način prispevajo k medčloveški interakciji. Od tu tudi eksplicitna zavezanost t. i. antropocentrični perspektivi do razvoja visokopasovnih tehnologij, ki v obeh

monografijah zahteva pomemben miselni preobrat v razumevanju tehnološkega razvoja, in sicer ne več smeri tehnološko determiniranega pogleda na družbo, temveč obratno: v ospredje je postavljen uporabnik kot ključni soustvarjalec tehnologij. Takšna »od uporabnika raztegnjena« (*user-pulled*) perspektiva implicitno predpostavlja refleksijo o končnih uporabnikih, o njihovih koristih in njihovem pristopu do obravnavanih tehnologij. Iz medijskih študij privzeto vprašanje, ki bi na kratko parafraziralo omenjeno držo, bi se tako glasil: ne zanima nas, kaj tehnologije počnejo z ljudmi, temveč kaj ljudje počnejo s tehnologijami.

Trinajst prispevkov prvega in dodatnih devet prispevkov drugega zvezka je kljub tej enoviti perspektivi in konceptualni umestitvi v visokopasovno družbo tako nacionalno kot ciljno izjemno raznoliko: srečamo se z uporabniškimi izkušnjami z iskalnimi strategijami v Rusiji, z najstniki na spletu v Belgiji, s še mlajšimi uporabniki izbrane spletne skupnosti na Flamskem, pa tudi s starejšimi neuporabniki novih medijev, z uporabniki prenosnih telefonov v Nemčiji, internetnimi in mobilnimi uporabniki v Sloveniji. Ta raznolikost je, kot pravijo uredniki, nujna za razumevanje ključnih vidikov e-akterjev in različnih tehnoloških orodij, s katerimi so e-akterji povezani. Vendar v ospredju niso le raznolike in specifične izkušnje z orodji, aplikacijami ali tehnološko posredovanimi storitvami, temveč je pozornost usmerjena tudi na družbeno-tehnične sisteme,

ki so s pomočjo e-akterjev sokonstruirani skozi procese adopcije, difuzije, apropiacije, domestikacije in uporabe. S tem se monografiji približata tistemu konceptualnemu toku pri obravnavi razmerij med sodobno tehnologijo in družbo, ki v središče ne postavlja tehnologije kot materialnega objekta, pač pa jo razume kot »vozlišče v omrežju družbenih odnosov in razmerij med stroji in ljudmi« (str. 21), ki vzajemno delujejo druga na drugega. Proučevanje povezanosti in izkušenj v visokopasovni družbi je s tem oddaljeno od ozkega tehnološko determinirajočega pogleda, kar bi lahko napačno sklepali iz samega naslova obeh monografij. Raznolikost je posledično razvidna tudi v posameznih teoretskih pristopih, na katere se posamični avtorji naslanjajo: od klasičnega Schutzovega koncepta življenjskega sveta in njegove teorije komunikacijske aktivnosti, Goffmanove simbolne interakcije, teorij medosebnih interakcij do sodobnih razlag mobilnosti, intimnosti in družbene izključenosti.

Ambiciozni širini in konceptualnemu poskusu celostnega prikazovanja sodobnih družbenih procesov je, paradoksalno, večkrat mogoče očitati problematične sive cone, kot je to moč zahtevati od ožje zastavljenih, specializiranih in tematsko enovitih projektov. Vedno je možno še kaj dodati, upoštevati še kak vidik, zato se v tovrstne špekulacije o tem, česa ni, na tem mestu ne bomo spuščali. Namesto tega se bomo raje vprašali, v kolikšni meri so nekatere obravnavane teme sploh ustrezne glede na nosilni

naslov in idejno izhodišče opisanega projekta. Zdi se, da imata oba zvezka dva malce »štrleča« razdelka, ki delujeta, da sta vključena bolj po sili in sta (po naključju) v obeh zvezkih uvrščena kot tretja tematska sklopa: v drugem zvezku je najšibkejši del tisti, ki obravnava rabo novih tehnologij v navezavi na trajnostni razvoj, v prvem zvezku pa ravno poglavje o e-akterjih znotraj informacijske družbe. Če je ključna pomanjkljivost slednjega v nejasnem fokusu, ki bolj kot po usmerjenem poglavju priča o dveh preglednih tekstih, je težava prvega bolj kot ne uredniške narave; dva vsebinsko zelo različna teksta uvršča v sklop, ki je tematsko skorajda nepovezan.

Ne glede na te in še nekatere druge omejitve – kot je, recimo, oblikovno ne povsem enovit format vseh objavljenih prispevkov – je rezultat COST-ove skupine zagotovo kvaliteten prikaz mednacionalnega in disciplinsko razvejanega povezovanja različnih raziskovalcev znotraj evropskih meja, ki suvereno utrjuje že znano spoznanje, da je moč raziskovanja v intenzivni izmenjavi idej in skupnem dialogu. Monografiji bosta zagotovo dobrodošli za vse, ki si želijo vpogleda v sveže empirične študije s področja rabo sodobnih tehnologij znotraj različnih držav (ob že zgoraj naštetih še Avstrije, Bolgarije, Anglije in celo Argentine), ne glede na metodološko usmerjenost, saj se avtorji in avtorice spretno gibljejo tako po polju kvalitativnih kot tudi kvantitativnih metod empiričnega raziskovanja. Kdo ve, morda pripeljejo celo do ka-

kšnega predloga za oblikovanje nove interdisciplinarne skupine znotraj omrežja COST.

Boštjan Udovič
Fakulteta za družbene vede,
Univerza v Ljubljani

Andrej Rahten (ur.),
Janez Šumrada (ur.)
**Velikih pet in nastanek Kraljevine
Srbov, Hrvatov in Slovencev**
CEP in ZRC SAZU,
Ljubljana 2011, str. 479, 35.00 EUR
(ISBN 978-961-92839-3-6)

Knjiga *Velikih pet in nastanek Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev* je plod dela številnih avtorjev. Urednika dr. Andrej Rahten in dr. Janez Šumrada, oba tudi akademska zgodovinarja, sta pod streho svojega urednikovanja združila šest znanstvenikov, ki so osvetlili dogodke ob koncu prve svetovne vojne na versajski mirovni konferenci, na kateri se je vprašanje Slovenije in Slovencev pogosto izpostavljalo kot pomembno vprašanje za oblikovanje miru na področju jugovzhodne Evrope. V Uvodu, ki sta ga napisala urednika, je zapisano, da je v knjigi »prvič na enem mestu in na podlagi primarnih virov predstavljena politika »velikih pet« – ZDA, Velike Britanije, Francije, Italije in Japonske – do nastanka jugoslovanske države«. (str. 11). Če smo v dosedanji zgodovini našo analizo usmerjali predvsem v evropske države (in njihovo obnašanje v Versaille-

su), pa knjiga že na tej točki ponuja še dve videnji o slovenskem vprašanju, tj. videnje ZDA in Japonske, kar je za obravnavo tistega obdobja gotovo zelo pomembno.

Analizo v knjigi »odpre« Stanislav Sretenović, specialist za odnose med Francijo in Kraljevino Jugoslavijo, ki zelo natančno prikaže francoska razmišljanja, intervencije in vprašanja o ideji pozicioniranja Kraljevine SHS na mednarodnem zemljevidu srednje in jugovzhodne Evrope ter težave, ki sta jih – zaradi nezadovoljstva določenih družbenih skupin znotraj Kraljevine SHS in francoskega odnosa do slednje – imeli sama Kraljevina in Francija. V svojem razdelku tudi izpostavlja, da za Francijo naslonitev srbske čaršije nanjo ni bila najboljša poteza, ker so bili posamezniki v določenih drugih delih skupne države temu izrazito nenaklonjeni, kar so pokazali tudi z grožnjami uradnim francoskim političnim predstavnikom. Sretenovičevo analizo nadgrajuje Uroš Lipušček, ki analiza odnos ZDA in predsednika Wilsona do versajskega miru in vprašanja nastanka Kraljevine SHS. Kot ugotavlja Lipušček, »se je zanimanje za Slovence v ZDA povečalo šele potem, ko je postalo jasno, da utegne priti v srednji Evropi do velikih sprememb ...« (str. 53). Lipušček izpostavlja, da je v ameriški administraciji prevladovalo mnenje, da so južni Slovani en narod in bi kakršnokoli umetno ločevanje njih samih ter morebitno uvrščanje v nemški prostor »ogrozilo dolgoročno rešitev« (str. 58) ter »nosile klice vojne« (str. 59). In tu se je ideja Wilsonovih 14 točk začela